

Kentsel Kıyı Alanlarında Yerleşim Baskısı Sonucu Oluşan Çevresel Sorunlar: Çanakkale Kenti Örneği

Alper SAĞLIK^{1*} Abdullah KELKİT¹ Elif SAĞLIK²

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ÇANAKKALE

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lapseki Meslek Yüksekokulu, Peyzaj ve Süs Bitkileri Programı, ÇANAKKALE

*Sorumlu Yazar:

E-mail: alpersaglik@comu.edu.tr

Özet

Kıyı ve deniz alanları sınırlı ve yeniden üretilmesi son derece zor olan kaynaklardır. Tahrip edilmeleri, bilinçsiz tüketilmeleri halinde nicelik ve niteliklerini yitirebildikleri gibi; morfolojik, jeolojik ve klimatolojik yapıları, bitki ve her türlü canlı dokuları zarara uğramakta ve bu "bütünün" yenilenmesi ise; ya çok uzun bir zaman dilimi ve yatırım gerektirmekte ya da hiç mümkün olmamaktadır. Özellikle son yıllarda hemen tüm yerleşim alanlarında yaşanan bilinçsiz, sorumsuz, tahripkar, yasal-yasadışı ve çarpık yapılaşmalar kıyı ve deniz alanlarını da etkisi altına almıştır. Fiziksel planlama çalışmalarının temel aracı olan imar planlarının kıyı mekanlarını salt kent yerleşimi olarak ele alması ve yerleşim yoğunluğunu arttırmayı amaçlaması temel sorunların başında gelmektedir.

Türkiye'de nüfus artışına paralel gelişen kentsel büyümenin kıyı bölgelerinde yarattığı baskıya tipik bir örnek olan Çanakkale'de ilk planlama çalışmalarının yapıldığı 1949 yılından bugüne, kentsel büyüme açısından önemli bir değişim yaşanmıştır. Bu çalışmada; bir kıyı kenti olmanın avantajlarının yanı sıra dezavantajlarını da yaşayan Çanakkale kentinde, kıyısal yerleşim kaynaklı baskılar sonucunda oluşan çevresel sorunlar incelenmiş ve çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çanakkale, Kıyı, Kent, Çevre Sorunları, Yerleşim.

Environmental Problems in Urban Coastal Areas of Settlement Pressure: Case of Canakkale City

Abstract

Limited to coastal and marine areas and resources that are extremely difficult to reproduce. Be destroyed, if consumed in the quantity and characteristics of the unconscious as yitirebildikleri; morphological, geological and climatological structures, and all kinds of plant damage living tissues and of being "whole" is renewed, or require a very long period of time and investment is not possible or not. Especially in recent years in almost all residential areas unconscious, irresponsible, destructive, and distorted the legal-illegal constructions in the coastal and marine areas has been under the influence. The basic tool for physical planning development plans to address coastal venues as the only urban settlement and the settlement is one of the main problems it aims to increase the intensity.

Parallel increase in population in coastal areas of urban growth in Turkey is a typical example of the pressure of planning studies, this was the first since 1949, has experienced a significant change in terms of urban growth. In this study, the advantages of being a coastal city, as well as the disadvantages of living in the city of Canakkale, as a result of pressures from coastal settlements and the various solutions to environmental problems have been studied.

Key Words: Canakkale, Coastal, Urban And Environmental Problems, The Settlement.

GİRİŞ

Kıyı kentlerin ayrıcalıklı arazileridir. Mekansal tasarım olanakları açısından olağanüstü zenginliklere sahiptirler. Yalnızca coğrafi konumlarından dolayı değil, yarattıkları kültürel, sosyal, ekonomik potansiyel nedeniyle de kıyı kentler farklıdır. Bu ayrıcalıklı konumlarıyla tarih içinde uygarlıkların öncelikli yerleşim alanları olmuşlardır [1].

Sürekli etkileşim içinde olan kent ve kıyısı arasındaki ilişkiler, çeşitli dinamiklerin etkisiyle süreç içinde çeşitlenmiş zaman zaman kesintiye uğramış, özellikle sanayileşme sürecinde kopmuştur. Gelişen teknoloji ve yeni ekonomik politikalarla birlikte, sanayinin kıyı bölgelerinden desantralizasyonu, yeni sorunlarla birlikte kopan kent-kıyı ilişkilerinin onarımı için fırsat yaratmıştır. Bu nedenle kentsel

kıyı alanlarının yeniden geliştirilmesinde kent kıyı ilişkisi bir çıkış noktası olarak ele alınabilir [2], (Şekil 1).

Hem yerleşim hem de bir kıyadan ötekine geçmek için bir geçiş yolu olarak, topografyasının güzelliği ve eşsiz tarihi mirası ile Çanakkale çekici bir kenttir. Böylesine önemli bir coğrafya elbette çok eski çağlardan beri insanların ilgisini çekmiştir. Doğal nüfus artışı ile büyüyen şehir, çarpık kentleşme ulaşım, gürültü, doğal ve tarihsel çevrenin tahribi, ekolojik dengenin bozulması gibi sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır [3].

Toprak, hava, su ve bunlara bağlı bitki örtüsü ve faunayı barındıran Çanakkale kent kıyısında, insan yerleşmeleri ile yıllar içinde değişimler olmuş ancak bu değişimler belli bir plana göre olmadığı için, yerleşme kaynaklı çevresel kıyı sorunlarına neden olmuştur [4]. Günümüzde diğer kent kıyıları gibi Çanakkale kıyıları da yoğun ve bilinçsiz kıyısal alan kullanımları ile karşı karşıyadır.

dayalı, planı da bunun aracı olarak gören anlayışın günümüzde de devam ettiği genel olarak söylenebilir.

Kıyının Kullanım Amaçları

Toplumların yaşayış biçimlerindeki gelişmeler kıyılardaki kullanım türlerini değiştirir. Genel olarak kıyılar önce su ürünlerinden yararlanma ve ulaşım için kullanıldılar. Teknolojik gelişmeler, ulaşım ve depolama nedenlerinden dolayı sanayi türü kullanımların da kıyılarda yer almasını sağlamıştır. Aynı zamanda dinlenme amacıyla kıyıların kullanımını, kentleşme ve sanayileşmenin artması sonucu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de kıyılar yanlış kullanımlar, plansız ve hızlı kentleşme sonucu tahrip edilmeye başlandı. Kentleşmenin ve kentte yaşamının insanlara yüklediği stresli yaşamdan kurtulmanın çaresini tatillerde kıyılara kaçmakta bulan insanların yarattığı yoğun talep, turistik tesislerin kıyıda yer seçimine yol açtı.

Kıyıda Yerleşim-Rekreasyon Dengesi

Kıyıların, toplumun her kesimince dinlenme ve eğlenme amaçlı kullanıma açık tutulması gereği ve hakkı, toplumun ve kişilerin sağlıklı yaşamını sürdürmedeki giderek artan rolünden kaynaklanmaktadır. Sanayileşme ve kentleşme düzeyi ile birlikte açık alanların ve kıyıların kişinin doğal ve ruhsal dengelerini korumadaki rolü de artmaktadır. Her yıl daha çok insan, daha büyük şehirlerde, yoğunluğu giderek artan kapalı mekânlarda çalışıyor ve yaşıyor. Bu gelişmeye karşı olarak da kıyılarda en yoğun olarak algılanan "açıklık" özellikle büyük şehirlerdeki "kapalılık" duygusu ile bir ikilem oluşturuyor. Başka bir deyişle kıyılar; şehirlerin yapılaşması, arazi kullanım durumları ve bunun fiziksel imajına bir alternatiftir. Bu nedenle kıyılar ve şehirler insanların ve toplumların üretken ve sağlıklı yaşamları için gerekli çevresel ihtiyaçlarının daha büyük bölümünü karşılamakta birbirlerini tamamlarlar.

Kara-deniz etkileşiminin en yüksek düzeyde olduğu kıyı alanları, çağımızın hızlı nüfus artışı ve ekonomik gelişmeyi en üst amaç sayan yaşam biçimi ile yoğun ve bilinçsiz bir kullanıma sahne olmaktadır. Kıyıların rekreasyon ve turizm amaçlı kullanımını, su ürünleri potansiyelini ve doğal ortamın ekolojik dengesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kıyıda yol ağlarının oluşturulması, turistik tesisler, yazlık konutlar ve diğer yapılaşma, kıyı sisteminde meydana gelebilecek doğal gelişimlere yapay bir engel oluşturduğundan uzun dönemde etkileri çok daha fazla olacaktır. Deniz seviyesindeki yükselmelerle çok daha büyük boyutlara ulaşması beklenen bu sorun ileride, kısa dönem ticari kârları kat kat aşacak kamu harcamalarını gerektirecektir [8].

Rekreasyon amaçlı kıyı alanlarında mevcut kıyı kullanımının eğlenme, dinlenme ve park gibi yeşil alanlara dönüştürülmesi söz konusudur. Dünyadaki birçok örneğinde kıyı alanı olma özelliğini, sanayi ve endüstriyel faaliyetler gibi başka amaçlar için kullanılması nedeniyle yitirmiş olan alanlar, halkın 24 saat erişilebilirliğinin sağlanması amacıyla rekreasyonel kullanıma dönüştürülmüşlerdir.

Kıyıda Aşırı Yerleşme ve Getirdiği Sorunlar

Kıyılar, denizin iklim üzerindeki olumlu etkisi nedeniyle yerleşmeler için üstünlüğü olan alanlardır. Kıyı yerleşmeleri, kıyı üzerinde her an yarışma halinde olan fonksiyonlardandır ve sosyal donatılar sahil mekânının düşüncesizce yoğunlaşmış tüketilmesine yol açmaktadır. Kıyı yerleşmelerinin kıyı mekânını kirletip tüketmesi genel olarak üç şekilde olmaktadır [9].

- Çarpık kentleşme
- Yapım faaliyetleri

➤ Kentsel atıklar

Göç, hızlı nüfus artışı, sosyal değişim, vb. birçok sebebe dayanan hızlı kentleşme, bünyesindeki çarpıklığı olduğu gibi dışa yansıtan bir kabuklaşmayı beraberinde getirmiştir. Öncelikle büyük kentlerde başlayan bu kötü kabuklaşma daha sonra kıyılara sıçramıştır. Böylelikle, kıyılardaki yoğun yapılaşma ve kirlenme sonucu kıyı kullanımını zorlaşıp sağlıklı olmaktan çıkmış, kültürel ve doğal değerleri, ekolojik dengeyi bozan kötü kullanımlar meydana gelmiştir. Kıyıların betonlaşması ayrıca biyolojik yaşamı ve doğal alışverişi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu duvarların denizden gelen rüzgârları kesmesi sonucu yerleşme içinde hava akımı engellenmekte ve yaz aylarında rüzgârın serinletici etkisi büyük ölçüde azalmaktadır [10].

Kıyıların toplum ile özel çıkarların çatıştığı özel alanlar haline gelerek, kıyı arsalarının spekülatif kazanç konusu olması kıyı yağmasını doğurmuştur. Altyapı ve erişilebilirliğe bağlı olarak kıyı üzerinde artan baskılar ve kıyıya duyulan yakın ilgi yerleşimlerin kıyıda çizgisel bir bant olarak gelişmesini sağlamıştır. Dizginsiz kentleşme kıyının, tamamen ve geri dönülmez bir şekilde tıkanması aynı zamanda, sosyal mekânla ilgili ayrımı da yansıtmaktadır.

Kıyılarda inşa edilmemiş alanlar da hızla azalmaktadır. Bu oluşum önemli sorunlar yaratmaktadır. İnşa aktivitelerinden dolayı, kıyı alanlarında yerleşmelerin gelişim süreci, kıyı zonunda deformasyonlar meydana getirmektedir. Deformasyonların derecesi, kentsel gelişmenin yoğunluğuna, suya olan yakınlığına, kıyının doğal formunun değiştirilmesine bağlı olarak artar. Kıyı yerleşmeleri, kıyıda doğal drenaj yollarını bloke ederek, su geçirmez yüzeyler ile doğal su akışını değiştirerek, yerleşim kaynaklı atıklarla denizi kirleterek kıyı zonunun doğal dengesini bozmaktadır [11].

Yoğun ve yüksek yapılaşma sonucunda, kirlenme, taşlanma, kentsel anarşi, doğal ilişkilerden kopma meydana gelmektedir. Yerleşmelerin kıyıda çizgisel bir bant olarak gelişmesi durumunda, doğal ilişkilerde kopma, silüet değerlerinde zarar, kamu yararlanmasına kapalılık meydana gelmektedir. Kentsel alanlardan denize bırakılan atıklarda suyun niteliğinde ciddi hasarlar oluşturmaktadır. Sokak çöpleri, durgun kanal suları, septik havuzlar, kent çöplükleri, ticari endüstriyel ve inşaat atıkları, benzin ve kimyasal döküntüler, kimyasal ilaçlamalar ve en önemlisi kanalizasyon kıyı yerleşmelerinin dolaylı ve direkt suya bıraktığı kirleticilerdir.

Kıyıların, toplumun her kesimince dinlenme ve eğlenme amaçlı kullanıma açık tutulması gereği ve hakkı, toplumun ve kişilerin sağlıklı yaşamını sürdürmedeki giderek artan rolünden kaynaklanmaktadır. Sanayileşme ve kentleşme düzeyi ile birlikte açık alanların ve kıyıların kişinin doğal ve ruhsal dengelerini korumadaki rolü de artıyor. Bu nedenle kıyılar ve kentler insanların ve toplumların üretken ve sağlıklı yaşamları için gerekli çevresel ihtiyaçlarının daha büyük bölümünü karşılamakta birbirlerini tamamlarlar.

Çanakkale Kent Kıyısının Mevcut Yerleşim Durumu ve Alan Kullanımı

Çanakkale kentinde son yıllardaki nüfus artışı, yerleşim, sanayi ve ticaret ile diğer alan kullanımlarındaki yanlış yer seçimleri gibi sebepler özellikle kentin kıyı dokusunda görsel ve fiziksel anlamda bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir.

Eski-Yeni Kordon alanında düzensiz ve plansız bir kıyı kullanımının ortaya çıkardığı bir panorama vardır. Yerleşim baskısı sonucu, kaybolan doğal peyzaj, yerine beton yığınları veya şekilsiz ve estetikten uzak binalar, çoğu kamuya ait olan tesisler ile değişik niteliklere sahip sanayi ve ticaret kuruluşları kıyı boyunca adeta iç içe geçmiş bir zincir gibi dizilmişlerdir.

Eski Kordon

Saat Kulesi ile Necip Paşa Camii arasında kalan kısım Eski Kordon olarak adlandırılmaktadır. Eski Kordon kısmında İskele Meydanı, Cumhuriyet Meydanı, Yalı Caddesi, Gümrük İskelesi, Donanma, Şakir'in Yeri gibi önemli kentsel alanlar bulunmaktadır. Şehrin bu kesimi yerel halk tarafından en çok rekreasyonel amaçlı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4). Bu kesimde kullanıcı kitlesine oranla yeterli kullanım alanı bulunmamaktadır. Alanda sanayi ve ticaretten ziyade daha çok dinlenme eğlenme ve yemek yeme mekanları mevcuttur. Eski Kordon bölgesinde Halk Bahçesi olarak adlandırılan ve kentin en önemli yeşil alanına açılan koridorlar ayrıca oteller, polisevi, öğretimevi, orduevi gibi kurumsal konaklama ve dinlenme alanları da mevcuttur.

Şekil 4. Eski kordon.

Bu alanların yanında valilik, il özel idare gibi kamu kurumlarının binaları da yer almaktadır. Eski Kordon bölgesi yerel halkın kullanımının yanında gerek İskele Meydanında boğazı geçen araçların yarattığı trafik gerek geçiş için bekleyenlerin kullanımı, özellikle ilkbahar ve yaz aylarında şehitlikleri gezmeye gelen ziyaretçilerin oluşturduğu yoğunluk içerisinde düzensiz planlama ve yapılaşma neticesinde bir kaos alanına dönüşmektedir.

Alanda yapılan yeni dolgu çalışmalarıyla kentin rekreatif ve işlevsel ihtiyaçlarına yanıt verecek özelliklerde, açık ve kapalı alanlar yaratılarak, kentin dokusuna uygun alternatifler (kent mobilyası, yer döşemesi, heykel vb.) oluşturularak bir düzenleme yapılmıştır.

Sarıçay

Bu bölge çayın her iki yakasında yoğun bir yerleşmeye maruz kalmıştır. Özellikle Fevzipaşa Mahallesi'ndeki düzensiz yerleşim görsel ve çevresel kirliliğe neden olmaktadır. Ayrıca Sarıçay boyunca bulunan yerleşmelerin atıklarının bir kısmı çaya boşalmakta ve buradan denize karışmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Sarıçay çevresinde yerleşim ve kirlilik.

Yeni kordon

Alanda değişik niteliklerde kullanımlar mevcuttur. Bunlar; yerleşim, sanayi ve ticaret, kamusal alan ve diğerleri olarak sınıflandırılabilir. Yerleşim alanları içerisinde ağırlıklı olarak çok katlı (6-7 kat) konutlar ile yer yer bahçeli ve bitişik nizamlı müstakil konutlar bulunmaktadır. Çok katlı konutlar genelde denize dik olarak yönlendirilmişler ve bloklar arasında servis yolları bırakılmıştır. Çevre düzenine bu konutlarda yer verilmeye çalışılmış olmakla beraber, birbirinden farklı, karmaşık bir görünüme sahiptir. Müstakil konutlar; çok katlı konutların arasında sıkışmış bir durumda, bakımsız ve çevreyle uyumsuz dış görünüşleri ile görsel açıdan sorun oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra kıyı boyunca yer alan kamu kuruluşlarına ait lojman tipi yerleşimlerde ise genelde bahçeli, çevre düzenlemesi yapılmış, görsel açıdan fazlaca sorun oluşturmeyen görünüşler mevcuttur (Şekil 6).

Şekil 6. Yeni kordon.

Alanda sanayi ve ticaret kuruluşları olarak; halen atıl durumda olan 1 adet salça fabrikası ile 1 adet şarap fabrikası ve değişik nitelikte ve büyüklükte 11 adet ticarethane mevcuttur. Bu fabrikalar ve ticarethanelerin bahçeleri denize bakan arka kısımlarında bulunmakta olup çoğunlukla bakımsız ve düzensiz, kıyının eşsiz güzellikleri ile bağdaşmayan çirkin görünümlere sahiptir.

Kıyı boyunca yer alan kamu tesisleri ise; Çevik Kuvvet, Tekel Şarap Fabrikası idari binaları ve depoları, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü idari binaları ve alet-ekipman atölyeleri, Kredi ve Yurtlar Kurumu idari binaları ve öğrenci yurtları, Askeri tesisler, Çanakkale Meteoroloji Müdürlüğü tesisleri ile Devlet Su İşleri idari binaları ve açık-kapalı makine parkları bulunmaktadır. Kamuya ait bu tesislerin denize bakan kısımlarda genellikle bahçe mekanları oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak bu mekanlarda da planlı ve çevreyle uyumlu bir yapıdan söz etmek oldukça güçtür. Yine birbirinden bağımsız, değişik niteliklerdeki malzemeler kullanılarak oluşturulan duvarlarla çevrili, görsel kalitesi düşük mekan görünümündedirler. Bu tesislerden Çevik Kuvvet, Askeri Tesisler, Meteoroloji Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri'nin bulunduğu alanlarda kıyasal alan kamuya kapalı durumdadır. Bu bölgelerde kıyı alanları bu kuruluşların arazileri içinde kalmakta halkın kullanımına izin vermemektedir. Diğer alan kullanımları içinde ise; araştırma alanının sınırında yer alan 5 adet restoran-kafe, Çevik Kuvvete ait spor tesisleri ile dinlenme tesisleri, 1 adet halı saha, içinde halı saha ve dinlenme yerleri bulunan halk plajı, Dardanelspor'a ait 3 adet çim antrenman sahası, farklı büyüklüklerde kumsal alanlar ile Sarıçay kenarındaki park ve yürüyüş parkuru yer almaktadır (Şekil 7).

Bu alan kullanımları dışında kıyasal alanda farklı büyüklüklerde yeşil alanlar da mevcuttur.

Şekil 7. Kamuya ait yerleşimler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kara-deniz etkileşiminin en yüksek düzeyde olduğu kıyı alanları, günümüzün hızlı nüfus artışı ve ekonomik gelişmeyi en üst amaç sayan yaşam biçimi ile yoğun ve bilinçsiz bir kullanıma sahne olmaktadır. Kıyıları üretilip çoğaltılmayan ancak planlı kullanımla kullanışı artırılabilen, yanlış kullanım ile niteliği bozulan ve azalan bir kaynaktır. İmar mevzuatına uygun olarak veya ruhsat dışı yapılan inşaatların kontrolünde yerel idareler kadro, teçhizat ve olanaklar açısından zayıf kalmışlardır. Kıyılarıdaki yoğun yapılaşma talepleri ile birlikte altyapı hizmetlerine olan aşırı yük karşısında zaten yetersiz durumda bulunan teknik ve ekonomik güçleri ile kıyı belediyeleri, sorunların çözümünde zor durumda kalmışlardır.

Her kıyının korunması veya düzenlenmesinde ülkesel politikalar oluşturulmalı, kıyı kentlerinde kentsel gelişmenin yönü kıyının devamlılığını ve doğal değerleri bozmayacak şekilde belirlenmelidir. Kıyı zonunda gelişme yoğunluğu azaltılmalı, kent-kıyı ilişkisi korunmalıdır. Kıyıya erişilebilirlik mutlaka sağlanmalıdır. Bunların hazırlanmasında hukuki boyut her aşamada dikkate alınmalıdır.

Çanakkale kenti, bulunduğu konum itibarıyla, deniz ve kara ulaşımı açısından ülkemizin en önemli yörelerinden birisidir. Bu nedenle, gerek deniz gerekse kara ulaşımının kentin içinden yapıyor olması, kentin giriş yeri konumundaki araştırma alanındaki bu görsel kirlilik ve fiziksel çevredeki değişiklikler, çağdaş bir kent olma hedefindeki Çanakkale'ye hiç de yakışmamaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi Çanakkale kentinde de nüfus artışına paralel olarak hızla gelişen kentleşme olgusu, özellikle popülist yaklaşımlar, bilinçsiz ve yanlış arazi kullanımları sonucunda bir tarih, doğa ve kültür kenti olan Çanakkale'nin zengin kıyı dokusunda hiç de azımsanamayacak tahripler oluşturmaktadır. Başlangıçta Çimenlik Kalesi çevresinde ve Sarıçay'ın kuzeyinde başlayan kentsel yerleşim, tarihi süreç içinde artan nüfus ve kentin gelişimini sınırlayıcı öğelerin planlama üzerindeki olumsuz etkileri sonucunda 1978 yılında hazırlanan revizyon planları ile, araştırma alanının da içinde yer aldığı daha iç kesimlere ve kıyı şeridi boyunca kuzeydoğu-güneydoğu yönünde ilerlemesini sürdürmüştür. Ancak bu süreç boyunca 1978 yılında hazırlanan revizyon planlarına rağmen özellikle araştırma alanının yer aldığı kıyısal alan; düzensiz bir yapılaşma, kıyıya adeta iç içe geçmiş bir yerleşim, kıyı boyunca hiç yer almaması gereken değişik niteliklerdeki sanayi ve ticarethaneler ile plansız ve çevreyle uyumlu olmayan sosyal ve sportif amaçlı tesislerce adeta işgal edilmiştir.

Araştırma alanının yer aldığı kıyısal alandaki sorunların çözümüne yönelik öneriler aşağıda maddeler halinde verilmektedir:

- Sorunların çözümünde ve sağlıklı bir çevre politikasının oluşturulmasında ekonomik-sosyal planlama ile fiziki planlama tekniklerinin bir arada kullanılması zorunludur.
- Daha iyi ve yaşanabilir bir çevre oluşturabilmek amacıyla ekolojik veriler de değerlendirilerek kıyı alanına yönelik yeniden planlamalara gidilmelidir.
- Ekonomik ve sosyal hedeflerin eş konumlu duruma getirilmesi, fiziki planların hazırlanmasında yetkili mercilerin belirlenmesi gerekmektedir. Geleceğe yönelik düzenli bir kentleşme ve sağlıklı bir çevrenin planlanması amacıyla ekoloji temelli imar planları hiçbir ödün verilmeden uygulanmalıdır.
- Uygun bir kıyı bölgesi yönetimi stratejisi ile kıyıdaki doğal kaynakların bozulmasını önlemek ve bu kaynaklardan dengeli ve sürdürülebilir bir şekilde yararlanmak gerekmektedir.
- Her türlü yasal engellere rağmen kıyı boyunca devam eden yerleşim, sanayi, ticaret ve diğer kullanımların önüne ivedilikle geçilmelidir.
- Kıyı boyunca sıralanmış, değişik niteliklerdeki sanayi ve ticarethanelerin kentin daha elverişli bölgelerine nakledilmeleri gereklidir. Bu tesislerden boşalacak olan alanlar ise kentin açık-yeşil alan sistemine katkı sağlayabilecek şekilde, içerisinde halkın yararlanabileceği ve çevreyle uyumlu spor alanları, eğlence-dinlenme mekanları, parklar vb. gibi çeşitli faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği rekreasyonel mekanlara dönüştürülmelidir.

KAYNAKLAR

- [1] Moore C.W and Lidz J, 1994. Water and Architecture, Thames & Hudson, Hardcover CT, U.S.A. 224 p.
- [2] Kılıç, A, 1999. Kıyıda Geri Çekilme Sürecinde Kent-Kıyı İlişkisi, Kentsel Kıyı Tanımı ve Bu Kavrama Dayalı Kentsel Kıyı Gelişme Stratejileri: İstanbul Örneği, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul. 110 s.
- [3] Balcı D, 2002. Kentsel Kıyı Mekanı Düzenleme Sorunlarının Kadıköy-Kartal Sahilyolu Güzergahı Kıyı Kullanımı Örneklemeyle İrdelenmesi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 104 s.
- [4] Sağlık A, 2010. Çanakkale Kent Kıyısının Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından İncelenmesi, ÇOMÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale. 123 s.
- [5] <http://www.google.com/intl/tr/earth/index.html> (16.04.2012)
- [6] <http://www.canakkale.gov.tr/141/canakkalenin-nufusu> (10.04.2012)
- [7] Koç T, 2004. Çanakkale Yerleşmesinin Durum Raporu, Çanakkale Belediyesi Yerel Gündem 21, Çanakkale. 42 s.
- [8] Craig-Smith S.J. and Fagance M, 1995. Recreation and Tourism As A Catalyst For Urban Waterfront Redevelopment, British Library Catalog: 95-3329, Praeger Publishers 88 Post Roadwest Westport CT 06881, London. 135-156 p.
- [9] Alkay E, 1995. Kentsel Peyzaj Ögesi Olarak Kıyı Mekanı ve Bandırma Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 107 s.
- [10] Karabey H, 1978. Kıyı Mekanının Tanımı, Ülkesel Kıyı Mekanının Düzenlenmesi İçin Bir Yöntem Önerisi. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul. 167 s.
- [11] İnan S, 2005. Boğaziçi Kıyı Alanlarının Rekreasyonel Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 142 s.